

ПРОФЕСОР ДАНИЛО ФЕДОРОВИЧ ЛИХВАР — ВИДАТНИЙ УЧЕНИЙ, ОРГАНІЗАТОР, ТЕОРЕТИК, СЕЛЕКЦІОНЕР

(До виходу бібліографічного покажчика з історико-бібліографічної серії "Аграрна наука України в особах, документах, бібліографії", присвяченого 100-річчю від дня народження Д.Ф. Лихваря)

Центральна наукова сільськогосподарська бібліотека Української академії аграрних наук започаткувала з 2001 р. випуск історико-бібліографічної серії про видатних учених України, які зробили значний внесок у науку і виробництво. Це стало важливою подією в аграрній науці і дає нам можливість не тільки вшанувати пам'ять видатних вчених, а й на їх прикладі виховувати молоде наукове покоління.

Для мене як ученого-конопляра поява цього видання має особливе значення, оскільки в моїй пам'яті ще живі враження від особистого знайомства з Данилом Федоровичем Лихварем — уже знаменитим на той час ученим-селекціонером, неординарною особистістю, яка залишила глибокий слід в аграрній науці. Коноплі були об'єктом досліджень багатьох учених, серед яких провідна роль належить академіку М.М. Гришку (1901–1964), з яким молодий Данило Лихвар познайомився ще під час навчання в аграрно-кооперативному технікумі (згодом

Полтавський сільськогосподарський інститут) у 1921–1925 роках. Пізніше вони обидва стали співробітниками Глухівської зональної дослідної станції прядивних культур, на базі якої в 1931 р. було створено Всесоюзний науково-дослідний інститут конопель. У ті юнацькі роки вони вже визначились як майбутні дослідники-селекціонери.

Данило Федорович Лихвар народився 17 грудня 1902 р. на хуторі Лихварі Піщанського повіту Полтавської губернії в сім'ї селянина-середняка. Він був першою дитиною в багатодітній родині, яка споконвіку займалася рільництвом, де всі діти, тільки-но спиналися на ноги, проходили школу виховання шляхом посиленої участі у загальній родинній діяльності з вирощування городніх та польових культур і догляду за птицею та худобою. Згодом у юнака виникло бажання полегшити працю батьків та її результативність, що і визначило його подальшу долю.

Ще під час навчання у сільськогосподарському інституті Д. Лихвар відчув потяг до експериментальної діяльності, яка стала

змістом усього його життя. Вроджена спостережливість, аналітичний розум, який збагачувався знаннями впродовж усього життя, допомагали вченому проводити глибокі дослідження, правильно планувати експеримент і досягти значних результатів у селекційній практиці.

Точність на межі з педантизмом, ведення щоденника давали можливість відтворювати події давно минулих днів і років. Ці записи допомогли професорам В.А. Вергунову і Г.С. Щиголь видати книгу про життя і творчий шлях Д.Ф. Лихваря. У цьому виданні вміщені спогади Л.В. Федорової — дружини вченого, його колег та учнів — В.Г. Михайлова, академіків О.О. Созінова і В.В. Юрчишина, Л.К. Тараненко, І.К. Котко, І.В. Яшовського, М.А. Вітвицького, І.В. Шайтана, які характеризують Д.Ф. Лихваря як ученого та організатора науки і як людину, котра користувалася безмежним авторитетом і повагою серед колег.

Коноплі у довоєнний період були чи не єдиною культурою, з допомогою якої сім'я могла заробити трохи грошей. Водночас ця культура вимагала багато затрат ручної праці на вирощування та переробку сировини за низької врожайності волокна середньоросійських конопель.

Д.Ф. Лихвар одним з перших запропонував підвищити окупність галузі шляхом залучення більш врожайних південних конопель. За результатами цих досліджень він захистив кандидатську дисертацію. Завдяки акліматизації південних конопель було створено цілий ряд сортів, урожай волокна яких значно перевищував цей показник середньоросійських сортів.

Велике місце у книзі відведено Інституту луб'яних культур. Будучи одним з організаторів цієї установи, Д.Ф. Лихвар описує перші роки її діяльності, евакуацію установи до с. Починки Горьковської області. Учений вивчав питання удобрення конопель, які й досі розробляються в інституті. Незважаючи

на те, що згодом Данило Федорович переїхав до Києва, обійнявши посаду завідувача відділу біології нових сільськогосподарських культур у Центральному ботанічному саду, він залишився вірним своїй першій культурі — коноплям, захистивши докторську дисертацію у 1971 р.

Наступні етапи життя Д.Ф. Лихваря були пов'язані з роботою на посаді директора Інституту землеробства і тваринництва західних регіонів УРСР (м. Львів) та завідувача відділу селекції Українського НДІ землеробства, де він працював до виходу на пенсію.

Данило Федорович фактично розширив функції НДІ землеробства, організувавши відділ селекції польових культур шляхом залучення до роботи своїх учнів та провідних фахівців. Йому вдалося переконати керівництво південного відділення ВАСГНІЛ щодо необхідності такого заходу. А це було не легко зробити, оскільки тоді селекцією цих культур займався Миронівський інститут пшениці. У результаті відділом під його керівництвом було створено нові сорти озимої та ярої пшениці, жита, кукурудзи, люпину, гречки, проса, льону-довгунцю.

Д.Ф. Лихвар створив наукову школу селекціонерів, сім з них стали кандидатами та докторами наук. Нині вони успішно займаються селекцією і насінництвом різних культур.

У книзі епізоди життя Д.Ф. Лихваря подаються на тлі тогочасних історичних подій, про які він згадує відверто і правдиво. Це стосується не лише перших років самостійного життя, а й воєнного і повоєнного періодів. Будучи безпосереднім учасником військових подій, Данило Федорович розповідає про Велику Вітчизняну війну без будь-якої ретуші. Це не може не викликати повагу до автора.

Сповідь автора написана колоритною українською мовою, якій він ніколи не зраджував. Події подаються так майстерно, що

читач відчуває ставлення автора до кожної згадуваної особи й певних обставин і сам стає не лише спостерігачем, а немов би учасником тих подій. Видання добре проілюстровано фотографіями, які відображають різні періоди життя та наукової діяльності вченого.

Сподіваємося, що це починання Центральної наукової сільськогосподарської бібліотеки УААН матиме продовження, і чи-

мало нового ми дізнаємося і про багатьох інших вчених.

В. ВИРОВЕЦЬ,
доктор сільськогосподарських наук,
старший науковий співробітник
Інституту луб'яних культур

